

Sosiaali- ja terveysministeriö

Asianumero: STM/2645/2017

Asia: Lääkärit tupakkaa vastaan verkoston lausunto Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämisryhmän ehdotuksista (STM:n raportteja ja muistioita 21/2018)

Lääkärien tupakkaa vastaan, 400 lääkärien verkosto (DAT) esittää kunnioittaen seuraavaa asiakohdassa mainituista työryhmäehdotuksista:

Kansallisen tupakkalakimme tavoite on tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen. Lain määrittelemä tavoite edellyttää jatkuvaa tupakka- ja nikotiinipolitiikan arviointia ja jatkuvaa politiikan kehittämistä. Lausuttavana olevat tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämisryhmän ehdotukset ovat ensimmäinen askel tiekartalla lain tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä ei yksinään riitä, vaan jatkossa jokaisen hallituskauden aikana on tarpeen arvioida tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön kehitystä ja löytää uusia keinoja, toimia ja politiikoita lain tavoitteen saavuttamiseksi.

Työryhmä on tehnyt 44 tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämisehdotusta. Ne kaikki ovat hyviä ja kannatettavia.

Näyttää kuitenkin siltä ja on jo nyt ennakoitavissa, että monet erilaiset uudet nikotiinituotteet ovat valtaamassa markkinoita ja vähitellen syrjäyttämässä nykyiset tupakkatuotteet. Lääkärit tupakkaa vastaan -verkosto (DAT) olisi odottanut työryhmältä tarmokkaampia ehdotuksia nikotiinituotteiden markkinoille tulon ja käytön ehkäisemiseksi kuin pelkkä nikotiinituotteiden säätelyn saattaminen tupakkatuotteiden säätelyn tasolle. Verkosto ehdottaakin, että luvallisesti markkinoitavat nikotiinituotemuodot kirjataan lakiin sen sijaan, että odotetaan, mitä uusia nikotiinituoteinnovaatioita tulee markkinoille ja sitten vasta toimitaan.

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittäminen ja vuoden 2030 savuttomuustavoitteen saavuttaminen edellyttää verkoston käsityksen mukaan yhä enemmän myös täysin uusia, tehokkaita ja vaikuttavia avauksia. Tällaisiksi avauksiksi työryhmä on varovaisesti esittänyt uutta tupakkasairauksien hoidon kustannusten korvausjärjestelmää ja tupakantumpien ja nikotiinisäiliöiden jätehuollon säätämistä tuotevastuuseen kuuluvaksi velvoitteeksi. Nämä ehdotukset ovat sitä, mitä tarvitaan tässä tilanteessa ja niiden täytäntöönpano tulisi aloittaa pikaisesti.

Työryhmän ehdotus tupakka- ja nikotiinituotteiden verotuksesta on perusteltu. Tupakka- ja nikotiinituotteiden hinnan tulee olla hyvää eurooppalaista tasoa, jota se ei vielä ole. Tavoitteeksi tulee asettaa myös, että nikotiinituotteiden käyttöannoksen hinta on sama kuin yksittäisen savukkeen hinta.

Nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisyä koskevat ehdotukset ovat kannatettavia, sillä ympäristötekijät muovaavat eniten nuorten tupakka/nikotiiniasenteita. Ympäristötekijät joko ehkäisevät tai edistävät tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttökokeiluja ja käytön aloittamista. Työryhmän nuoria koskevat ehdotukset tulee asettaa etusijalle tupakka/nikotiinipolitiikan kehittämisessä.

Näyttää tällä hetkellä siltä, että nuoret opettelevat ja totuttelevat nikotiiniriippuvuuteen kokeilemalla ja käyttämällä vähittäistavarakaupassa myytäviä lääketarkoituksiin valmistettuja nikotiinipurukumeja. Tämä on jäänyt työryhmältä huomaamatta ja arvioimatta. Lääkärit tupakkaa vastaan -verkosto esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää asian kiireellisesti ja ryhtyy nopeasti tarpeellisiin toimiin sanotun haitallisen kehityksen ehkäisemiseksi.

Ehdotukset savuttomien ympäristöjen lisäämisestä vähentävät entisestään tahatonta tupakansavualtistusta maassamme. Se poistaa myös nuorten näköpiiristä aikuisten tupakointimallit. Ehdotukset ulkoalueiden savuttomuuden lisäämiseksi ovat parveketupakointiehdotusta lukuun ottamatta erittäin kannatettavia.

Tiedetään erittäin hyvin, että ympäristön tupakansavulle altistuminen on merkittävä terveyshaitta tupakoimattomille ja tupakoiville henkilöille. Tiedetään myös erittäin hyvin, ettei tupakansavulle ole osoitettavissa sellaista pitoisuutta ilmassa, jota pienemmillä pitoisuuksilla terveyshaittoja ei esiintyisi. Lisäksi Suomi ratifioidessaan WHO:n tupakkapuitesopimuksen on vahvistanut lailla ympäristön täyden tupakansavuttomuuden ainoaksi keinoksi ehkäistä tahaton altistuminen ympäristön tupakansavulle. Suomi on myös terveydensuojelulaissaan säätänyt ympäristön tupakansavun sisäilman terveyshaitaksi, jolle sisätiloissa ei saa altistaa ketään. Tiedetään myös, että rakennusten sisätiloissa on ulkoilmaan verrattuna alipaine ja siitä aiheutuva imu, joka vetää ilmaa ja siinä mahdollisesti olevaa tupakansavua sisäilmaan parvekkeelta ja ulkoalueelta aina 15 m etäisyyteen asti ulkoseinästä. Tiedossa olevien tosiasioiden perusteella parveke- ja ulkoilmatupakointi on puhdas terveydensuojeluasialla, josta päättäminen ei kuulu missään tilanteessa työryhmän ehdottamalle asuinkiinteistön yhtiökokoukselle. Tupakkalain nykysäännös ja työryhmän ehdotus säännöksen muuttamisesta on olemassa olevan tiedon vastainen ja erittäin pahasti ristiriitainen WHO:n tupakkapuitesopimuksen ja maamme terveydensuojelulain kanssa. Lain nykyinen säännös on muutettava selkeäksi terveydensuojelusäännökseksi ilman ehtoja.

Lääkärit tupakkaa vastaan -verkosto pitää markkinointia koskevia ehdotuksia kannatettavina, mutta riittämättöminä. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön yleistynyt näyttäminen kaikkialla audio-visuaaliviestinnässä on selvästi lisääntynyt. Kyseessä ei lääkäriverkostomme mielestä ole jo kielletty tuotteen epäsuora mainonta, vaan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön laaja-alainen edistäminen mm idolien ja tähtihenkilöiden avulla. Työryhmä ehdottaa ko markkinoinnin rajoittamista säätämällä audiovisuaalisten tuotteiden käyttäjille ikärajoja. Lääkärit tupakkaa vastaan -verkosto esittää, että

ikärajojen lisäksi tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön epäsuora markkinointi/mainonta edellä kuvatulla tavalla kielletään.

Tupakoinnin lopettamisen tukea koskevat ehdotukset ovat hyviä ja kannatettavia, sillä tupakoinnista vieroittaminen Suomessa on vielä pahasti lapsenkengissä. Työryhmä ei ole mietinnössään arvioinut sosiaali- ja terveysministeriön roolia tupakasta vieroituspalvelujen lisäämisessä ja kehittämisessä. DAT-verkosto esittääkin, että ministeriö paneutuu asiaan ja ryhtyy ohjaamaan palveluiden kehittämistä niin, että maassamme on pian tehokas ja toimiva tupakasta vieroituksen palvelujärjestelmä kiinteänä osana terveyspalvelujärjestelmäämme. DAT-verkosto kiinnittää ministeriön huomiota ehdotukseen nro 20, joka on hyvää tarkoittava, mutta kuuluu lääkkeen valmistajan päätäntävaltaan. Lääkkeen valmistaja itse päättää, hakeeko lääkkeelleen SV-korvattavuutta vai ei.

Viestintäkampanjaa koskeva ehdotus on tärkeä ja tähän asti Suomen tupakka- ja nikotiinipolitiikassa liian vähälle huomiolle jäänyt keino ja väline. Muiden maiden kokemukset osoittavat selvästi, että viestintä toimii, tehoaa ja on tarpeen.

Matkustajatuonnin voimakasrajoittaminen ehdotusten mukaisesti on kannatettavaa. Jatkossa terveyttä vahingoittavien riippuvuutta aiheuttavien tupakka- ja nikotiinituotteiden matkustaja(tax-free) tuontia on hyvin perusteltua rajoittaa ja lopulta kieltää. On hyvä tietää, että tupakka- ja nikotiinituotteet eivät ole normaaleja kulutushyödykkeitä vaan riippuvuutta aiheuttavia ja ylläpitäviä myrkyllisiä tuotteita tupakkatuotedirektiivin mukaan.

Uusien tuotteiden säätelyä koskevat ehdotukset ovat perusteltuja, mutta DAT-verkoston mielestä riittämättömiä. Kun terveydelle haitalliset nikotiinituotteet ovat valtaamassa markkinoita ja viemässä jalansijaa tupakatuotteilta, DAT-verkosto ehdottaa, että ministeriö paneutuu asiaan ja määrittelee säädöksin tarkasti millaisia nikotiinituotteita saa markkinoida Suomessa. DAT-verkosto esittää, että ministeriö muuttaisi myös lääkelakia niin, että nikotiinikorvaushoitoon käytettävät valmisteet siirrettäisiin takaisin apteekkimyyntiin ja säädettäisiin reseptivalmisteiksi. Ilman ehdotettua muutosta tuotteista tulee yhä enemmän ei-lääkkeellisesti käytettäviä nikotiinituotteita. Niiden säännöllistä käyttöä edistää ja tukee tuotteiden hinta, sillä lääkkeellisiä nikotiinituotteita ei veroteta tupakka- ja nikotiinituotteina vaan lääkkeinä.

Ehdotettu sanktiomaksu on hyvä ehdotus rikkomusseuraamuksia kehitettäessä.

Ehdotukset 39-41 ovat täysin uusia ja haasteellisia, mutta tehokkaita tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämiskeinoja. Tupakka- ja nikotiinituotteet ovat hyvin myrkyllisiä ja ne sitovat sisältämillään aineilla käyttäjän vaikeaan riippuvuuteen ja tuotteiden pakkokäyttöön, josta on vaikea ja viidesosalla käyttäjistä mahdoton irrottautua. EU on määritellyt ja katsonut, etteivät tupakkatuotteet ole tavallisia kulutushyödykkeitä. Peruslähdekohta ja yleisperiaate Suomessa ja kaikkialla maailmassa on, että tuotteen valmistaja vastaa tuotteen aiheuttamista vahingoista. Tupakka- ja nikotiinituotteiden aiheuttamien terveyshaittojen hoidon kustannusten rahoitus on tällä hetkellä tuotevastuuperiaatteen vastaisesti säädetty yhteiskunnan ja sen veronmaksajien velvollisuudeksi. Lääkärit tupakkaa vastaan -verkoston mielestä säädöksiä on pikaisesti muutettava ehdotuksen 41 mukaisesti niin, että tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä aiheutuvien terveyshaittojen hoidosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen säädetään tupakka- ja nikotiinituotteen valmistajan, maahantuojan ja vähittäismyyjän velvoitteeksi. Ehdotettu periaate on tärkeä ja erittäin ajankohtainen, koska on vaara, että nykyisin vielä kiellettyjen

marihuanan ja vastaavien tuotteiden käyttökielto saattaa kumoutua maailmalla asiasta tehtyjen ratkaisujen yleistyessä.

Tupakantumpit ovat sisältämiensä myrkkyjen perusteella hyvin myrkyllisiä jätteitä. Tupakantumpit ja niissä olevat muoviset suodattimet ajautuvat hulevesissä vesistöihin ja hajoavat siellä aikaa myöten mikromuoveiksi ja kulkeutuvat vähitellen ihmisten ravintoketjuun.. Selvitysten mukaan lähes kolmannes ympäristömme roskista on tupakantumppeja. Lääkärit tupakkaa vastaan -verkoston mielestä tupakantumppien jätehuolto on säädettävä pikaisesti tuotevastuuperiaatteen mukaisesti tupakka/nikotiinituotteen valmistajan, maahantuojaan ja vähittäismyyjän vastuuksi. On myös riittävät perusteet tupakantumppien ja nikotiinisäiliöiden luokittelemiseksi ympäristölle vaarallisiksi jätteiksi.

Vahingonkorvausvastuun uudistamista ja tupakantumppien jätehuoltoa koskevien ehdotusten lainvalmistelu tulisi aloittaa heti ministeriöissä.

Helsingissä lokakuun 18. päivänä 2018

Lääkärit tupakkaa vastaan -verkosto

Puheenjohtaja

Olli Simonen

Sihteeri

Aira Lahtinen